

Is er nog hoop voor de VVD?

Posted on 8 oktober 2026 by Pieter de Jonge

Wel of niet samenwerken met PRO, voor de VVD is dat de vraag. Te meer nu de VVD in een recente peiling van Maurice de Hond op twaalf zetels staat, minder dan JA21, PVV en FVD en de laagste liberale score in achttien jaar.

Sinds Dilan Yeşilgöz in 2023 partijleider werd, sloot ze samenwerking met wat toen nog GroenLinks-PvdA was uit. Zij staat in een lange VVD-traditie. Vrijwel vanaf de oprichting van de partij in 1948 bestond een afkeer van socialisten.

Het beeld bestaat dat Hans Wiegel tussen 1971 en 1982 de eerste VVD-leider was die zich afzette tegen de PvdA. In werkelijkheid zette ook hij een eerdere koers van de partij voort.

Favoriet bij rechtse kiezers

Van 1948 tot 1952 maakte de VVD samen met de katholieke KVP en de hervormde CHU deel uit van de eerste twee kabinetten van PvdA-premier Willem Drees. Maar in 1952 koos de liberale partijleider Pieter Oud voor de oppositie. In 1958 ging hij nog een stap verder en sloot samenwerking met de PvdA resoluut uit. Bij de Tweede

Kamerverkiezingen van 1959 werd de VVD met negentien zetels voor het eerst de derde partij van het land. Tot 1973 had Nederland overwegend confessioneel-liberale regeringen. En vanaf 1977 regeerden CDA en VVD vaker met elkaar dan met de PvdA.

Binnen de VVD bestond wel altijd een vleugel die de partij liever in het politieke midden zag. In theorie kon dan per verkiezing bekeken worden of geregeerd zou worden met socialisten dan wel christendemocraten. In de praktijk lag hun voorkeur bij de PvdA en, vanaf 1966, D66.

Aangezien de VVD zich na 1952 ging afzetten tegen de PvdA, werd de partij favoriet bij rechtse kiezers. Oogde het CDA rechtser dan de VVD, zoals in de tweede helft van de jaren tachtig en ten tijde van de eerste kabinetten-Balkenende, dan werden de liberalen ingeruild voor de christendemocraten.

Regeren met de PvdA kon, als die partij goed had gescoord en het CDA slecht. In 1994, 1998 en 2012 was dat het geval. Alleen de eerste keer, tijdens Paars I (1994-1998), slaagde de VVD erin ook het rechtse geluid te laten horen en volgde (in 1998) een verkiezingszege: 38 zetels, op dat moment een record. De andere twee kabinetten met de PvdA leidden tot verlies.

Volgens peilingen zou de VVD in 2017 zelfs fors verliezen. Maar vlak voor de Tweede Kamerverkiezingen wilde een Turkse minister in Nederland campagne voeren voor een Turks referendum. Dit gaf premier Rutte gelegenheid zich als staatsman op te stellen. Zonder Erdoğan was Rutte toen misschien geen premier gebleven.

Of was het een pyrrhusoverwinning? Want in 2017 debuteerde FVD in de Kamer en in 2021 volgden JA21 en BBB. Forum en de PVV – samen 32 zetels in de laatste peiling van Maurice de Hond – lijken inmiddels steeds meer als communicerende vaten te functioneren en de twintig virtuele zetels voor JA21 (plus elf) suggereren dat veel centrumrechtse kiezers niet langer vertrouwen op VVD en CDA.

Herkenbaarheid en geloofwaardigheid

Een partij die langdurig regeert, verliest op den duur aan herkenbaarheid. Inhoudelijke heroriëntatie vindt doorgaans plaats in de oppositie. Sinds 1994 zat de VVD slechts één (onvolledige) termijn in de oppositie.

Een partij verliest zo ook aan geloofwaardigheid. Als je na zoveel jaar in de regering nog niet geleverd hebt, waarom een volgende keer wel?

In Duitsland en België zaten de liberalen zolang in de regering, dat kiezers hen op den duur niet meer geloofden. De Duitse liberalen zakten in 2025 voor de tweede keer onder de kiesdrempel. Sinds 2024 zweven de Vlaamse liberalen daar maar net boven.

Wie in het najaar van 2025 VVD-Kamerleden daarop wees en opperde dat hun partij dit lot kon ontkomen door bewust voor de oppositie te kiezen, kreeg de wedervraag: 'Wie moet dan het land regeren, GroenLinks-PvdA?' Een jaar later deelt PRO als de favoriete oppositiepartij van D66 en CDA alsnog de lakens uit, ondanks regeringsdeelname van de VVD.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 ging de VVD, met Rutte als campagneleider, stevig tekeer tegen de PvdA. Bij de Provinciale Statenverkiezingen van 2023 waarschuwde hij samen met Edith Schippers, lijsttrekker bij de Eerste Kamerverkiezingen, voor de 'linkse wolk'. Yeşilgöz trok dus een eerdere campagnelijn van Rutte door.

Rutte vormde drie keer géén centrumrechtse regering. In het huidige kabinet blijkt de VVD niet in staat om gewenst liberale beleid te leveren of om ongewenst progressief beleid te voorkomen. Waarom dan nog VVD stemmen? Waarom lid blijven?

Er is nog een probleem. Oud en Wiegel konden de PvdA uitsluiten, omdat ze een aanvaardbaar alternatief hadden: de christendemocraten. Ook Rutte probeerde het CDA in zijn kabinetten te krijgen, drie keer met succes. In 2023 zou het CDA volgens peilingen te klein worden. Werd daarom een opening gemaakt richting PVV?

Brug te ver

De VVD liet na ook goede betrekkingen aan te knopen met andere centrumrechtse partijen. Nu het CDA van Henri Bontenbal dichter bij D66 en PRO staat, staat de VVD alleen.

VVD-kiezers willen een centrumrechtse regering, maar daarvoor ontbreekt het aan coalitiepartners. Meerderheden die wel haalbaar zijn, vallen slecht bij de achterban.

Sommige VVD-leden opperen al om de eer aan PRO te laten. Laat liever een centrumlinkse coalitie de klappen opvangen. Maar voor de beroepspolitici van de sinds 2010 permanente regeringspartij VVD is dat een brug te ver. Een oplossing is nog niet in zicht.

Wynia's Week** verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee? **Doneren kan zo**. **Hartelijk dank!